

Рат на Балкану

— Наши извјештаји —

Вијести из Љеша

(Запљеничен новач. Срби и Црногорци)

Бар, 7. новембра. — Синоћ су наше трупе заплениле при излазу из Љеша на путу за Скадар турску касу и пошту са доста знатном сумом новаца. — Данас је командант српског одреда пуковник Пауповић посетио у Љешу генерала Митра Мартиновића са шефом штаба и овај му је визиту повратио у пратњи свога штаба.

Дочек источног одреда

(Дочек војске генерала Вукотића. Наши према Скадру)

Груде, 8. новембра. — О доласку трупа генерала Вукотића, Њ. Краљ. В. Књаз Петар заступник команданта зетског одреда извјестио је Краља Господара овим телеграмом:

Њ. В. Краљу,

Ријека

Данас око 4 сата послје подне прошла је, Господару, војска из одреда г. бригадира Јанка Вукотића. Радосни и громогласни усклици: „Живио Господар“ проламаху ваздух. Војници пјевајући ишли су у потпуном реду као да не бјеше никаква марша, и вршили су пролет при пролазу поред мене. Миљина је била гледати, Господару, те узор јунаке, који не жаљаху себе да Ти докажу још једном да су готови поћи и дати живот онамо гдје Твоја воља и заповијед буде. Бригадир Вукотић није извјестио Ваше Величанство о доласку, због тога што сам ја то учинио.

Књаз Петар.

Овај телеграм је објављен свој подручној војсци источног одреда данас, по наредби команданта источног одреда генерал-ађутанта бригадира сердара Ј. Вукотића. Данас је генерал Вукотић отишао да прегледа своје трупе и изда потребна наређења, како би се војска што боље одморила и припремила за славна дјела, која је очекују. — Јуче су се готово цијелога дана чули турски топови. Пуцњава понова се продужила и преко ноћи, али им се с наше стране никако за сад не одговара.

— Биоградски Пресбиро —

Битка код Битоља

(Даље појединости о тој снајој борби)

Биоград, 7. новембра. — Синоћ је добио министар предсједник од начелника штаба врховне команде војводе Путника ову денешу: Битољ борбом заузеше наше трупе. Огорчену одбрану сломи налетљивост наших трупа. Турци у дивљем бјегству траже спаса. Плијена доста. Детаљи још непознати. Доцније опширније.

Данас прије подне јављају из Скопља ове детаље: Појединости још нема, јер се борба водила на линији од 50 километара, те се подаци још прикупљају и стићи ће тек вечерас. Важно је, да је непријатеља било и овога пута више него се испрва јављало. Судаћи према званичним подацима, броју рањених, према избјеглим и заробљеницима, број бораца турских био

је између 70 и 80 хиљада са 100 топова. Све су позиције биле сјеверозападно од Битоља, природно јаке, вјештачки утврђене, већином блиндиране. Потискивање Турака је било необично тешко и уз велике жртве. Сем турске војске и сва села на цијелој линији била су наоружана и правила су испаде против појединих одјељења наше војске, али све то није сломило храброст војске. Артиљерија се и опет одликовала. Сва тежина лежала је ипак на пјешадији, која је, газећи дубоко мочвари, јуришем заузимала утврђене стрме позиције. Најпослије, пошто је непријатељ попова учинио пошљедњи очајни покушај под заштитом ватре са позиција, као и магле, која је цијелу ноћ и дан покривала Пелагонију, успјела је умаћи Лерину. Одмах за тим настало је једно опште бјежање на све стране. Бјежање је било појединачно без обзира на јединице, тражећи сваки свој спас како је могао. У борбама од четири дана пало је које мртвих које рањених Турака на 20 хиљада. Срби су имали много жртава, али ни из далека саразмијерно турским. Већ другог дана борбе Срби су заузели једну брдску батерију и 4 опасна тона. Као доказ сигурности која влада, јављају из Скопља да је на пазар, који је свакога уторника, дошло пред рат већ мало свијета, али првог уторника послје освојења вароши дошло је 200 сељака, другог 2000, а сада 6000 сељака.

Биоград, 7. новембра. О битци код Битоља јављају даље: Пошљедњег дана сама дринска дивизија запленила је 36 пољских топова. Колико су заплениле друге јединице још није познато, али свакако је сигурно све што су Турци имали да је запленијено. За бјегунцима се надала српска коњица; ка Лерину пошла је коњица дивизија тако, да стигне турску војску, која је ту у близини. Сјеверно-западно према Резу отишао је такођер пук који ће ићи за расутим турским одјељењима. Остатак Турака умакао је у планину, али ће се предати. Сама варош Битољ заузета је јуришем. Установљене су одмах привремене српске власти. Народ је дочекао Србе заставама. Битољска битка је била једна од најстрашнијих у цијелом рату савезника, а само одважности наших трупа има се заховалити заузећу толиких ванредних положаја и запречења пробијања турске војске кроз наше редове.

Љекари у Србији

(Љекари са стране запослени у Србији)

Биоград, 7. новембра. — Сада има у Србији 133 страна љекара, половина је од тих, 89, у Биограду.

Од Битоља у Дебар

(И Дебар је у српским рукама)

Биоград, 8. новембра. — Вијести из Битоља стижу полако, али постепено. Команданти су заузети прибирањем трупа пребројевањем и распоређивањем, а бојеви још увијек нијесу посве престали, јер наше чете гоне развијене одреде турске и заподијевају с некојима борбе, уништујући или заробљујући их. Борба

је трајала за вријеме главне битке четири дана и ноћи, без прекида. Она наша одјељења, која су пошла од Маловишта пут Преспанскога Језера наиђоше јучер у јутро на разбијене турске трупе и судећи по грувању наших топова, она су их побила и поробила. Већи су одреди упућени одмах ка Дебру, гдје од некога времена влада права анархија, јер су Арнаути разоружали турске низаме, па се послје међу собом закрвавили. Наше трупе, продирући на ту страну, нијесу нашле никаквог отпора па су данас ишле у Дебар са кавалеријом, која је одмах упућена за непријатељем пут Охрида, а такође је пошла и пјешадија. Други дио има да иде у Лерин да ишчисти цијелу Пелагонију. Борбе дакле на све стране трају. Јако су Турци разбијени, наша војска има да посве прочисти читави крај дефинитивно. Послије погибије код Битоља, један велики дио разбијених турских трупа, бацајући све што је имао, нагао је преко планине Бабе, али како туда пролаз није био могућ, то се од јучер у јутро Турци враћају и предају нашим трупама. Број тих Турака већ је веома велик. У планину Баба утекао је, како се дознаје, и сам Цавид паша са својим разбијеним одредима, али се очекује за дан два предаја и његове војске. Сва остала турска војска у колико није одмах заробљена разбијала се на све стране без изгледа на какво ново прибирање. Наше трупе су већ добиле наредбе за нова кретања и прецшћавања, јер и ако није вјероватно да се Турци још једном скупе, ипак је војна управа одлучила да се посве разоружају и ти остаци.

Престолонашљедник у Битољу

(Свечан дочек Престолонашљедника Александра)

Биоград, 8. новембра. — Штаб команде прве армије пренесен је јуче из Прилина у Битољ. Престолонашљедник Александар, који је у овим бојевима као и код Куманова лично управљао борбом, излагао се опасности и ванредно утицао на дух војске, ушао је јучер у Битољ. Био је величанствено дочекан и звона су звонила. Престолонашљедник као ослободитељ и војска обасути су звијеђем, а орио се поклич: Живио Краљ Петар и Престолонашљедник, живила војска српска. Премјештај команде је такођер један од узрока задоцњавању детаља.

Солске трупе на мору

(Надржљивост српских трупа при продирању к мору)

Биоград, 8. новембра. — Из Скопља јављају ове детаље о маршу српских трупа на Јадранско Море: Трупе су се кретале непролазним гудурама. Благодареди многим Арбанасима, који су се понудили као вође, средно су дошле до обале несметане никаквим отпором. Трупе су тек преко курира биле у вези са Призреном, што тумачи дугодневни ћутање, које је било потребно и због успјеха операције. Када су трупе биле близу Љеша враћене су вође, које су стигле тек јучер у Призрен и јавиле да је војска имала у недељу да буде код Љеша. Вође причају страх о те јерању јуначких трупа по планинама и кланцима. Кроз терен, којим није још ниједна војска пролазила, тре-

вало је извлачити топове и коње, који су пропадали кроз читав митар сњегове. Људи су подносили зиму од 12 до 15 испод нуле. Морало се и са храном штедити, јер ма да је становништво показивало велику предусретљивост ишло се често данима кроз крајеве без и једнога села. На цијелом овом путу јавио се болестан само један војник. Пут, који су трупе претварање, износи у правој линији 150 километара.

Војвода и престолонашљедник

(Војвода Путинк честита освојење Битоља)

Биоград, 8. новембра. — Војвода Путинк телеграфски је честитао престолонашљеднику и војсци врло значајну побједу и освојење Битоља.

— Петроградски „Вјесник“ —

Преговори за примирје

(Арбанаски меморандум. Бугарске вјеште. Заробљеници за слободу)

Цариград, 7. новембра. — Арбанаски меморандум нема никакво озбиљно значење. Три представника, који су га поднијели не заступаху никога. — Назим-паша телеграфира: наше лијево крило сузило је непријатеља са висова око Папасбургаса. Око станице Чаталице налазе се 500 љешина бугарских војника из пука књаза Батемберга. Узето је доста муниције и пушака. Бугарски заробљеници причају да има већ три дана како ништа нијесу јели. Преговори о примирју почеће данас, те ако се генерали Савов и Назим сагласе, примирје ће бити објављено и приступиће се преговорима о миру.

Услови примирја

(Бугари прекинули бој. Побједа код Чаталице. Услови мира)

Софија, 8. новембра. Успјед преговора о примирју бугарске су трупе добиле наредбу, да прекину бој остајући на освојеним положајима. — „Бугарска Агенција“ побива категорички турске вјести о томожњим побједама отоманске војске код Чаталице.

Лондон, 8. новембра. „Рајтер“ јавља из Софије да су услови примирја, које су савезници поставили, упућени јутрос у Цариград, који остаје Турској са извјесним дијелом обале.

Грчке побједе

(Грци в опет потукли Турке)

Атина, 8. новембра. Диалок телеграфира да је грчка армија, која је ишла преко Водена, Грамоликово и Кожани 2. новембра потукла Турке код Команова, Котранице, Острове а затим код Соронића и у кланцу између Грамичова и Острова. И ако се војска у Битољу предала, Грци ипак имају пред собом турску војску, којом командује Ниази бег из Пресне.

Истрага у Призрену

(Одређена комисија једном изваљала)

Беч, 8. новембра. Консулу Едлу повјерена је истрага по афери консула аустриског Прохаске у Призрену. Едл је отпутовао за Призрен.

Бугарска нова жељезница

(Бугарска ваставава жељезницу, у манастиру — Дедеагач)

Софија, 8. новембра. — Жељезничка комуникација на линији Димотика—Дедеагач успостављена је

Долазак Црногораца

— Повратак у отаџбину преко Бара —

Бар, 4. новембра.

Чим је одјекнуо ратни поклич Црном Гором и од кад је нац узвишени Господар позвао Црногорце под свој барјак, да оружјем у руци бране своја вековна права, са свијех страна похитали су Црногорци у своју Отаџбину да својим мишицама и својом крвљу изведу слободу браће своје и срећину и бољу будућност Црне Горе.

Црногорци, који су били на рату у Турској, а особито они из Цариграда — а њихов је број велики — сви су без разлике похитали у Отаџбину. Међу њима има Црногораца, који су тамо живјели по двадесет, тридесет и више година. Они су имали своје породице и своје радње; све су то напустили и са женом и дјецом непрестано стижу овамо. На поласку и путу имали су доста препрека и сметња, јер нису могли добити мјеста на парабрдима макар и скупије плаћали, а кад се има на уму да су сви већином то сиромашни људи, који су тешком муком нарађивали себи хљеб, — онда се може разумети колика је велика љубав њихова према овоме кршу, који их је родио, и који им је дражи и милији и од најплоднијих равнина и најбогатих свјетских градова.

Има већ петнајест дана како су почели стизати Црногорци из Турске, и од тада не пристије овдје ниједан параброд, а да не доведе по једну групу Црногораца, час већу час мању. Прије десет дана само једним Лјодовим парабродом доведено је на ово пристаниште око 300 Црногораца из Цариграда. Њих је испратио г. Алекса Мартиновић, који се око њих својски заузео, да што прије и сигурније дођу доведе. Сви који отуд долазе не могу довољно да нахвале његову заузимљивост и помоћ. Капетанска лука из Нирета била је тако љубална и предуредљива према Црногорцима, да је одредила свој параброд „Ангилон“ да превезе Црногорце из Цариграда бесплатно. Тим парабродом пристијело је на барско пристаниште око 200 Црногораца. На истом параброду пушници су имали храну и све удобности бесплатно. Грчка влада извјестила је нашу владу, да је наредила капетану истога параброда, да се стави на расподјељење нашој капетанској луци у Бару. Тим парабродом превезени су и 1200 турских заробљеника са Дечића на острво Крф где су интернирани.

Глас о јуначким подвизима Црне Горе, као и свију осталих балканских народа, одјекнуо је и по свој Америци и изазвао неописано одушевљење. Црногорци су били први, који су напустили све редове по рудницама и похитали овамо преко Океана. Већ су први транспорти пристијели. Они се искрцавају или у Котору или у Бару. Прије неколико дана пристијело је у Котор неколико стотина а у Бару се искрцало преко три стотине и сваки парабродом долазе нове и нове групе. До сада је стигло из Турске преко Бара око 800 Црногораца а из Америке има их и на хиљаду. Са дошлим Црногорцима има их доста добровољаца из других крајева српских, а нарочито из Боке и Херцеговине. Међу свима влада особито одушевљење, а са лица им се може читати радост и задовољство. Још из далека објавили су свој долазак пуцањем из револвера и пјесмом: *Онама онамо...* На самом пристану повели су кодо а пјесма се орила да се гора пролама. Клицању није било краја. Дивно је било погледати ове соколове овако одушевљене и срчане, које ни толика велика даљина ни сиромаштина није могла задржати да се у овој прилици не јаве на позив Отаџбине и не одговоре својој патриотској дужности.

Они који су стигли причају да су сви Црногорци жељни да пођу овамо, али је неке сиромаштина зауставила, те чим прије могу и они ће кренути. Они су се растали с њима са сузама у очима.

На путу су свијетле Црногорци добро примани и одушевљени испраћени. Нарочито су их лијепо предуредити и правили им бурне овације дуж цијеле Далмације.

Обласни управитељ г. Нико Татар, поред других дужности и многобројних послова у овим приликама, предуредљиво примила ове Црногорце и труди се у колико је год могуће, да им да за први мах склоништа, па их последије узму њиховим командама, да узму оружје и војничко одијело.

Српски Митров-дан у Пљевљама

— Народно славење и одушевљење. —

Пљевље, 26. октобра.

Последије толико векова при пут данас Пљевље прославља слободно и весело

значајни данашњи дан, којим се убијачено и патриархално почиње зимско подугође, а које ће бити ера славе и величане Србине и уједињења Српства. Јутрос цијело пљевљанско свјештенство у пратњи набојабраних грађана пођоше на Илито Брдо, где је био главни логар наше војске приликом заузећа Пљевља, да у заједници с нашим официрима и чиновницима Кр. Цр. Пљевљанске посаде, у храму Св. Илије саблагодаре Свевишњему за успех храбре српске војске ослободитељске и да упуће молитве за дуг живот оба српска витешка владоца и њихових домова. Последије благодарења у црквеној дворани била је закуска где су слободна браћа један другоме изразили своја осјећања, која их од скора у српском Пљевљама обузимају.

Здравнице команданта посаде и осталих чиновника и грађана пуње родољубивих и јуначких израза завршују се усклицима: „Живо Господар“.

Веселије се наставља цео дан у вароши са највећим усхићењем

Забилешке

Нови ратни успјеси Црногораца. Издавач Календара „Бока“, јавља да је већ дао у штампу гравированог календара за наступајућу 1913. годину. У календару ће бити, поред остале богате садржине, и јуначке пјесме о најновијим боевима Црногораца са Турцима око Дечића, Тузи, Плаве, Гусиња и Тарабоша. Препоручујемо најтоплије свијема да се за времена прегледа за календар „Бока“, јер је штампање ограничено на 1500 примјерака, а већ се пријавио лијеп број прегледалника. Прегледалу на календар „Бока“ као и за оглашљивање у истом прима сам издавач г. О. Дионисије Миконовић игуман у Рису, Уредништва „Дубровника“ и „Српска Зора“ у Дубровнику. Цијена је календару 1 перпер (крупна). Чист приход календара припада „Српској Зори“.

Дописнице из Црне Горе и јужне Далмације. Дубровачка књијара, тапирница и уметнички завод г. Јова Тошовића издала је прије кратког времена око 30 разних црногорских дописница, које садржавају у главном: владалачки дом, војску, народну пошту, предјеле и знаменитости, као и старине и споменике. Такође је издала нову серију дописница Дубровника, околине, предјеле и свих дубровачких знаменитости на покриву наше поште дубровачке околине и херцеговачке. Цијена је сваком комаду 10 пара, а дописнице су извађене у белој линији и лијепим бојама. Сврха је да се ову лијепу колекцију дописница, који могу за мало потрошених новца набавити код г. Ј. Тошовића, књијара у Дубровнику.

Наш рат — свети рат. Један дио Европе као да не зна да прави разлику између рата и рата. Једно је рат кога мичу амбиције и похлепа за славом неких људи, или рата кога свој излаз упућује из буревске и освајачке политике интереса, а друго је рат кога покреће патриотски осјећај националних интереса. У првом случају рачуна се више на снагу оружане силе, а у другом на снагу оружаног духа. Ко ту побеђује, најбоље посвједочује данашњи рат са Турском, силном и моћном, пред којом је Европа имала доста респекта, јер ју је она војнички изобразила, док је о малим балканским државама једино водила рачуна кроз глупе вицове и слике својих шаљивих листова. И дочекала је што је дочекала. Сада би најаметније учинила да проучава психолошку страну и да се према резултатима проучавања влада и ради. Дружчије, изгледа нам да ћемо бити коби пророци.

Поклон једнога Енглеза. Јављају из Биограда: Поштујући херојство српских официра, који су се тако витешки показали у овом рату, један је српски пријатељ из Енглеске послао овим српским јунацима прекрасан дар. Јуче су стигла у Биоград четири велика сапдука најсавршенијих енглеских револвера са назначењем, да се раздијеле као поклон храбрим српским официрима.

Карађорђева звијезда с мачевима. Краљ Петар издао је уредбу, по којој се Карађорђева звијезда с мачевима даје војним лицима за заслуге, стечене у рату почевши са четвртим степеном. Број лица која се могу тиме одликовати, неограничен је.

Социјалисте против рата. У Бечу је одржан социјалистички збор, на коме је било преко 30 хиљада људи. Збор је једногласно рјешило, да протестује против рата. Социјалисте траже, да се по сваку цијену одржи мир. — Социјалистички збор у Берлину протестовао је против тога, да се велике силе мишљају

у балкански зашлет. Отуда се може издети европски рат, а социјалисте су томе одлучно противни. — Исто такву одлуку су донијеле и социјалисте у Грацу и у Прагу. У Прагу су социјалисте последије збора шивли кроз град и клицали: *Живела Србија! Ми хоћемо мир! Ту је дошло и до сукоба са полицијом.*

Златна књига. Ратна златна књига — тако ће се звати једна нова књига српске државе, са листовима од пергамента и корицама од злата. Увјеравају, да се ова књига спрема по изричној жељи краља Петра. У њу ће министар финансија својом руком уписивати имена оних Срба и пријатеља Српства, који су помогли српску државу у овом светом рату богатим новчаним прилозима.

Сваку страну ове књиге сумираће и овјерити лично Њег. Величанство Краљ. С времена на време, рјешенима министарског савета, прикупљене суме по овој књизи уносиће се у државну готовину и проводиће се кроз књиге као вавредни приход од српских патриота и добротвора.

Како се знаје, до сада је на тај начин добијено 2,850.000 динара. Кад се испуни 3,000.000, сума ће се унијети у државни приход.

Ниједан прилог није испод 1000 динара. Имена ових приложника објавиће се последије пет година а раније само оних, који би у том међувремену умрли. Изузетак ће бити за оне приложнике, који су изјавили да се њихова имена не публицирају за дужи рок од пет година.

Пошто се сва имена буду објавила, књига ће се изложити у ратном музеју за вјечита времена, те ће се водити рачун и о потомцима приложника.

Београдска „Трибуна“ предлаже, да се уведе још једна златна књига у којој да се златним словима избиљеже имена изгинулих бораца са тачним описом, а по могућству и са фотографијама њиховим.

И ова књига има да краси српски ратни музеј.

Прави бискуп. Читамо у „Црв. Хрватској“: Од неколико дана у нашем је граду Прев. г. Бискуп Которски, мили наш Дубровачки господар Дум Франо Училић како га цијели народ зове. Тај високи ум, тај одличан хрватски књижевник и узор свештеник изразио нам је усхитно о победама наше браће на Балкану. На први ријеч кад га упитасмо: „Што мислите Превјегли, о догађајима на Балкану?“, одговорио нам заносно: „Није сам мислио, да ће ми Бог дати милост да још живим и да угледам овај срећни, велики дан!“ Тако говори прави помазаник Божији, прави католички бискуп и прави Хрват. Интелектуалнаштен да приопшито даље конфиденцијалне његове разговоре пуце оног полета и срца што само Дубровачки старији времена може имати, само ћемо на укупити да се је најоштрије изразио о хрватском писању „Хрватске“ и „Хрватског Дневника“.

Позив. Рат помирене и сложене браће на Балкану већ одјекује и на странама хрватских и српских песника. Гусле ће прославити Куманово, Шипчаник, Тузи, Тарабош, Лозенград, Лиле Бурга и друга крајва поштрица, на којима су наша браћа убрала доворике. Нова пјесма оштричати ће потомке Симеуна великога и осветнике Косова. Ја сам науноми све те одјеке песника хрватских и српских сакупити у једну књигу. Нека то буде вијенац једне браће хрватске и српске имена наших херојима. Молим лијепо све хрватске и српске песнике да ми се одазову и припошаљу своје пјесме и назначе, ако су биле штампане — у којој је то поштини хрватској или српској било. Успут молим и све наше листове хрватске и српске, да пренесу овај мој позив, на чему им благодарим. — У Задру последије битке код Лиле Бургаса 1912. — Рикард Кагалинић Јерегов, Задрар (Бродарица) Далмација.

Дневник

Одговор црногорске владе. У српједу је начелник министарства спољних послова г. Рамадановић саопштио представницима великих сила, који су, на молбу Турске, посредовали за преговоре о примирју између Црне Горе и Турске, да Краљевска Влада захваљује на њихово посредовање, али обзиром да се Турска обратила директно балканским државама тражећи примирје, то ће балканске савезне државе непосредно преговарати.

Здрав и отпоздрав. Зајеник самарског председника општине, Ушинов, упутио је председнику црногорског министарског савета овај телеграм: „Самарска општина, једногласно рјешивши да приложи своју скромну лепту у ствари лекарске помоћи рањеницима и болесницима ваше храбре војске, шаље братски поздрав средном црногорском народу,

изражава своје дивљење његовој херојској борби за праведну ствар и жели будуће успјехе“. На то му је одговорено овим телеграмом: „Благодаримо из свега срца Самарској Думи на братској помоћи нашим рањеницима, као и на топлим честитањима. Ваше саучиље у овим историјским данима даје нам потпуну наду у богату жетву плодова наших жртава и наших побједа“.

Интерпелација. Господин Евгеније Кизеа, посланик у талијанском парламенту, предао је председнику сајета и министру спољних послова интерпелацију „да дозна, зашто је инспирарана акција талијанске владе, која подупире дипломатске претензије Аустрије, на штету оправданих аспирација српских и са очигледном повредом идеала и интереса Италије“.

Турска звјерства. Турци, осјећајући, да су настали потоњи дани њиховога господарства у стародавном прјестоници славне Зете, бијелога Скадру на Бојани, варварски злостављају и гоње хришћанство, католичко становништво у мјестима са ону страну Бојане, која још није узела храбра црногорска војска. Они листом бјеже под закриле наше војске. Генерал-ађутант и војнички заповједник прве дивизије г. Митар Мартиновић, поред других важних послова, поклања овим страдалицима довољну пажњу, а бригу око њих, као и у опште бригу око установљења реда и привремене власти у освојеним крајевима повјерио је државном саветнику г. Живку Драговићу, који неуморно на томе ради и са ове и са оне стране Бојане, те је свуда постављен примеран ред, а угњетени народ одушевљено виче „Живко Краљ Никола наш ослободитељ“!

Талијани у Женеви. Женевски лист „АВС“ доноси у једном свом броју чланак, који је на молбу женевских Талијана штампан на талијанском језику. У њему се спомине како је већ дванаест вјечкова наведено, што се цијело хришћанство било дигло против подумјесца. Мачем у руци и крстом на прсима ишли су витезови средњег вијека, да униште погане и окупне Мухамедове шљедбенике. Узалуд се лијевао крв на потоке, да се потпуно уништи тај погански народ. Није се у томе успјело. Напротив на непротумачив али судбоносни ток историје, изгледало је, да моћ те тује расте. То племе по поријеклу скиталачко и дивље, грабљива хорда полуљудеца, самим грамзивим својим духом, огњем и мачем стече и установи своје господство, увећавајући своју снагу увијек и свуда насиљем, а моћ лукавством. Народима, који му подјарам потпадоше, било је и јевитније природно право одузето. Ништа није угњетачу било свето, ни лична слобода појединца, ни част, ни поштење жена и дјевојака, ни уговори.

Али свето право, да се одупре угњетављу, изводи и право на рат: а то знамо добро и ми Талијани, који у име таквог права установисмо народно јединство! И не могући подносити јак и запоматљиве потиштене браће, дигосе се ови народи на оружје, као један чојек на позив бојне трубе.

И као стари крстоношци кренуше и ови народи мачем у руци и велики бој. Вјера, нада и љубав, веле да је била девиза старих крстоноша; да наста девиза стоји на ратним барјацима данашњих дегија јунака. Под тим знаком, који је пул истинитог значаја, ступају смело напријед балкански хероји, вршећи титанске напоре и због тога неће њихов труд остати узалудан. Вјера је то у светост подузећа, нада у сигурну будућност границне зграде, која се подиже пред забезбедитим и зачуђеним свијетом. Љубав је то, која шаље брата у помоћ брату. Ступају бојни редови један за другим, падају једни, долазе други, па што мари? Из тога ће изаћи вјечне славе и слобода!

Талијани! рањеници требају помоћи, они је заслужују! Поведимо се за зовућим гласом из Црне Горе, кроз вјекове непобједне, са којом вежу Италију дубоке везе неразрушиве љубави. Талијани! Без обзира да страначки дух, али у намери да се изврши дело од срца, да се ублаже на који год начин толике невоље, а нарочито да се помогне рањеним и болесним Црногорцима у рату, даваће се у суботу 3. новембра у 8^{1/2} сати гала-вече у касину St. Pierre. Ту ће доктор Енос Ферарио — овог универзитета — држати предавање о Црној Гори а врло занимљиве свијетле слике разишаће предавање.

Приход, након одбјених трошкова, даће се Црвеном Крсту на Цетиње.

Удружење талијанских студената у Женеви, који су овај програм издали завршују свој апел овако: „Управљамо топлим молбу срцу и витешким осјећањима свих Талијанаца, да присуством свечаности узму учешћа у тако милосрдном и хуманитарном дјелу.“